

Didaktika

Mõiste, printsiibid, õpistiilid.

Aive Skuin
28.10.2011

Mõiste “didaktika”

- 1612–13 sakslase Ratke tekstides
 - 1657 Comeniuse “Didactica magna `s”
 - Didaktika kui vähe akadeemiline teadus- sõna kasutatakse sageli liiga kitsaste valdkondade kohta, nt materjalide ja vahendite “didaktika”.
 - Tegelikult võib didaktika öelda vaid piisavalt laiade ja teooriale põhinevate alade kohta, nt **ainedidaktika**
-

Õpetus on praktiline tegevus

Eesmärgistatud tegevuse kolm perioodi:

- eesmärkide valik
 - planeerimine
 - plaani järgiv tegutsemine
-

Raamtegurid

- **Õpilase loomus.** Kui õpetaja ei valda seda piisavalt, takistab see teadmiste ja oskuste õpetamist.
 - **Õppimise olemuses** on küsimus õppimise erinevates teooriates ja praktilises tegutsemises.
 - **Õppija või õppijate omadused.** Mida paremini õpetaja tunneb õpilast isiksusena, seda soodsam on olukord õppimisele.
-

Ressursid

- õppematerjalid ja -vahendid
- füüsilised tegurid: ruumid mööbli ja varustusega
- õpetusrühmade suurus ja koosseis jne
- aine jaoks eraldatud aeg ning tööjärjestus

Need kõik sõltuvad kasutada olevatest võimalustest.

Õpetus on sekkumine

teiste ellu ja teatud väärtushinnangute edendamisse:

- õpetus on subjektiivselt otstarbekohane, kui see põhineb õpetaja oma uskumustel ja käsitustel ega solva teda.
- õpetus on objektiivselt otstarbekohane, kui see järgib infoühiskonna ja/või moraalse ja poliitilise ühiskonna käsitusi
- RÕK

Sotsiaal-afektiivsed raamtegurid

- kooli, klassi ja õpetaja juhtimisviis
- liikmete ühistegevus
- põhimõtted, ühised väärtused/väärtushinnangud, normid
- rituaalid, klassi hing jne.
- olulisus tõuseb praegusele olukorrale sarnastel uuendusaegadel.

Koolikultuur!

Valitsemismeetodid

- Tähtsaim õpetuse tegur on õpilane
 - Õpetaja roll on “julgustada” õpilast ise õppima, ehk äratada temas teadlik ja aktiivne õppimissoov.
 - Õpilase vaatenurgast on oluline raamtegur omakorda õpetaja
 - Õpetaja peab suutma olukorda erinevatel viisidel kontrolli all hoida ja valitseda
-

Hea õpetaja on see,

- kes eesmärkidele ja plaanidele vastavalt tegutsedes suudab pidevalt ka oma eesmäärke ja plaane uuesti hinnata
- oskab samal ajal optimaalselt tähelepanu pöörata ka mõjuvatele raamteguritele.
- suudab kiiresti edenevas õpetusolukorras teha otsuseid sageli ~~intuitiivse tervik-nägemuse ja rutiini~~ alusel.

Õpetamise protsess

- Eesmärkide püstitamine
- Õpetuse planeerimine
- Õpetuse uurimine
- Teooria kontrollimine

**Õpetusteooria – õpetamise juhendid/
viisid – õpetusolukord –
järelused –
Õpetusteooria**

Kogemused–eelised või puudused?

Eelised:

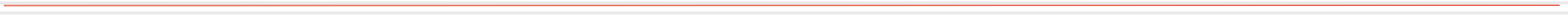
- **Kogenud õpetaja** oskab lugeda õigesti olukorra raamtegurite mõjutusi, talle koguneb teatud hulk valmis õpetusrutiine ja lahendusnäidiseid, millede väärtus selgub kiiresti edenevates ja ootamatutes olukordades.
- **Kogenematu õpetaja** ei oska planeerida aja kasutamist ega ka jälgida olukorda rahulikult ja piisava distanttsiga. (“vaikuse õudus”, pausideta kõne jne).

Puudused:

- ❑ **Kogenud õpetaja** võib olla oma uskumuste ja mõistete vang, nii et tal ei tule pähegi mõelda/kasutada uusi, meeldivamaid õpetuslahendusi
 - ❑ Õpetaja oma tõesed ja mõisted põhinevad oma unikaalsetele kogemustele ja neis puuduvad teiste õpetajate positiivsed ning oma mõtet avardavad kogemused.
 - ❑ Uskumused ja mõisted ei ole muutunud oma sisemiseks teooriaks.
 - ❑ **Kogenematul õpetajal** on vähem selliseid muutumist pidurdavaid tegureid.
-

Õppimise perioodid

- Vahetu isiklik kogemus tugineb vaatlustele/ tähelepanekutele , domineerivad teadvustamatud, tundele põhinevad ainesed.
 - See viib õppimise üle mõtisklevale, refleksiivsele tähelepanekule ja edasi
 - abstraktsele mõiste loomisele, kus tunnete asemel valitseb loogiline mõtlemine.
-

Õpistiilid

- Individuaalsete õpistiilide ideed tutvustati 70. aastatel.
 - **Õpistiil koosneb sellest, kuidas me tajume ja töötleme informatsiooni, elamusi ja kogemusi.**
 - Õpistiil on indiviidi eelistatuim meetod info töötlemiseks, kontsentreerumiseks, omastamiseks, meenutamiseks.
 - Erinevaid õpistiilide mudeleid ja teooriaid on palju
 - Õpistiili on võimalik kujundada sobivaid õpistrateegiaid õpetades.
-

Honey–Mumford´i teooria

Peter Honey ja Alan Mumford õpistiilide teooria käsitleb 4 erinevat õpistiili:

- aktivist**
 - peegeldaja**
 - teoreetik**
 - pragmaatik**
-

Kolb'i õppimise tsüklid

Honey–Mumford´i jaotus on otseselt seotud õppimise tsükli 4 etapiga:

- kogemus
 - kirjeldamine
 - järeldamine
 - planeerimine
-

Aktivist

- õpib kõige paremini olukorras, kus on võimalik ise katsetada ja proovida.
 - seob ennast uute kogemustega kus iganes võimalik. Ta on avatud uutele ideedele, esmalt tegutsedes ja siis tagajärgedele mõeldes.
 - kui üks tegevus on oma põnevuse ammendanud, hakkab aktivist kiirelt uut otsima.
 - võtab kiirelt vastu ja katsetab uusi väljakutseid, kuid tunneb igavust neid pikemaajaliselt rakendades.
 - meeldib töötada grupis, kus nad saavad esineda ja oma ideid rakendada.
 - Instruktsioonid ja käsiraamatud on aktivisti jaoks igavad, ta **eelkõige tegutseb ja alles siis analüüsib** oma tegevuse tagajärgi. Probleme lahendab aktivist ajurünnakuga.
-

Aktivist

Õpib kõige paremini:

- uutest kogemustest ja võimalustest,
- probleemide ja keeruliste ülesannete lahendamisest,
- lahendades ülesandeid teistega koos ja rollimängudes,
- juhtides koosolekuid ja diskussioone.

Aktivist õpib kõige vähem:

- kuulates loenguid ja pikki selgitusi,
- lugedes, kirjutades ja omaette mõeldes,
- järgides sõna-sõnalt instruktsioone.

Peegeldaja

- tagaplaanil seisja ja jälgija, kes kogub enne otsuste langetamist nii palju informatsiooni kui võimalik.
- kaldub seisukohtade võtmist lükkama nii kaugemale kui võimalik. Talle meeldib kogemusi ja situatsioone vaadelda ning erinevatest vaatenurkadest analüüsida.
- on ettevaatlik ja ta soovib enne tegevuse alustamist ja otsuste langetamist saada ülevaatlikku pilti.

Peegeldaja naudib pigem teiste jälgimist ning kuulamist kui oma arvamuse avaldamist ja vaateid. Koosolekutel ja diskussioonidel eelistavad nad istuda kõige tagumises reas ning kuulata enne oma arvamuse väljaütlemist teiste

Peegeldaja

õpib kõige paremini

- vaadeldes teisi isikuid ja gruppe enda ümber,
- analüüvides toimunut ning mõeldes, mida ta sellest õppis,
- koostades analüüse ja raporteid, kus ülesannete lahendamiseks on piisavalt aega.

Peegeldaja õpib kõige vähem

- esinedes teiste ees,
 - tehes asju lühikese ettevalmistusajaga,
 - kiirustades ja muretsedes tähtaegade pärast
-

Pragmaatik

- otsib pidevalt uusi ideid, et neid kohe ka järele proovida ning tegevusse rakendada.
- otsib praktilisi lahendusi ja üritab teooriaid praktikas teostada.
- tahab, et ideed ja õpitud teadmised rakenduksid tema töös.
- muutub kannatamatuks pikkade diskussioonide juures ning huvitub peamiselt reaalses elus rakenduvatest ja kasu toovatest lahendustest.
- on pärast (juhtimis)koolitust täis uusi ideid ning soovib neid ka praktikas järele proovida.
- kaldub olema kannatamatu liigselt mõtisklevate ning avatud lõpuga diskussioonide suhtes. Talle meeldib teha praktilisi otsuseid ja lahendada probleeme.
- Tema filosoofia kõlab „Alati on olemas parem võimalus” ning „Kui see töötab, siis on see hea” .

Pragmaatik

Õpib kõige paremini:

- arenguvõimalustest, millel on praktiline väljund tema tööle,
- läbi harjutuste ja ülesannete, kus saab tagasisidet,
- kasutades tehnikaid ja mudeleid, mis toovad kindlat kasu ning mida saab rakendada praktikasse (nt prioriteetide seadmine, aja säästmine jne).

Pragmaatik õpib kõige vähem:

- kui ei ole näha kohest ja selget kasu tema tegevusele,
- kui puudub praktiline juhend või käsiraamat, kuidas midagi rakendada,
- toetudes ainult teooriale.

Teoreetik

- meeldib sobitada ja integreerida oma kogemused loogilistesse teooriatesse, näha seoseid ja üldist pilti.
 - meeldib teha järeldusi ja leida nähtustele loogilisi seletusi.
 - tugevuseks on tema analüütiline lähenemine probleemide lahendamisele.
 - Teoreetik on perfektsionist, kes ei puhka enne, kui asjad on korralikult valmis ja sobivad ratsionaalsesse skeemi.
 - Ta on elavalt huvitunud põhilähtekohtadest, põhimõtetest, teooriatest, mudelitest ja süsteemsest mõtlemisest.
 - Tema filosoofia hindab kõrgelt ratsionaalsust ja loogikat: „Kas sellel on mõtet?“, „Kuid see sobib konteksti?“, „Mis on põhilähtekohad?“
-

Teoreetik

õpib kõige paremini:

- olukordades, mis pakuvad selget loogikat ja mudeleid,
- keerulistes olukordades, kus ta peab kasutama oma oskusi ja teadmisi,
- struktureeritud situatsioonides, millel on selge eesmärk,
- kui talle pakutakse huvitavaid ideid, kuigi need ei ole koheselt antud situatsiooniga seotud,
- kui tal on võimalus esitada küsimusi ning uurida ideede tagamaid.

Teoreetik õpib kõige vähem:

- situatsioonides, mis rõhutavad emotsioone ja tundeid,
- kui tegevus on struktureerimata,
- tehes asju, kui nad ei tea põhimõtteid ja kontseptsiooni,
- olukordades, kus ta ei sobi kokku teiste osalejatega, nt koos inimestega, kellel on väga erinevad õpistiilid

Honey P, Mumford A., (1992)
The Manual of Learning Styles.

www.peterhoney.com

Miks on oluline õpistiile teada?

- ❑ Me õpime igaüks oma kindlal moel ega peaks eeldama, et teised eelistavad õppida samal moel.
- ❑ On inimesi, kes õpivad kõigil neljal viisil hästi, kuid uuringud on näidanud, et igaüks meist eelistab õppimiseks oma kindlat stiili.
- ❑ Koolitaja ülesanne võiks olla aidata õppijaid igas õppimise astmes ning arvestada õppija individuaalseid vajadusi.
- ❑ Õpistiilide uurimise küsimustike abil saab välja selgitada koolitustel osalejate seas domineerivad õpistiilid.
- ❑ Tulemuste alusel saab koostada ning kujundada õppematerjalid ja -meetodid.
- ❑ **Kõiki õpistiile toetab võimalikult mitmekesiste meetoditega loodud õpikeskkond, mis pakuks toetust kõigile erineva õpistiiliga õpilasele.**

Mälutüübid

Sensoorne mälu — aju tajub meelte (näiteks kuulmise) abil uut infot vaid hetkeks. Seda ei saa inimene juhtida. Aju otsustab alateadlikult, kas saadud info vajab edasist tähelepanu või unustatakse kohe.

Lühiajaline mälu — tähele pandud info jäädvustub suhteliselt lühikeseks ajaks

- Mitte pikem kui paar minutit. Aktiivse tegevuse abil on võimalik seda pikendada.
- Meeles püsib mitte enam kui 7 ± 2 ühikut. Järelikut korraga pole mõtet palju tuupida!
- Vahendab püsivat talletamist. Püsiv talletamine ongi õppimise eesmärk.

Pika-ajaline mälu — õpitu püsib mälus kuitahes kaua. Aga seejuures võib esineda probleeme meeldetuletamisega. Pika-ajalisse mällu saab õpitavat talletada kõige paremini seda seostadese mingil viisil juba varem meeldejäetuga.

Mälutüübid ja õpistiilid

- Nägemine — visuaalne mälu ja õpistiil
- Kuulmine — auditiivne mälu ja õpistiil
- Kompimine — kinesteetiline e. motoorne mälu ja õpistiil
- Maitmine
- Haistmine
- Kuues meel.....

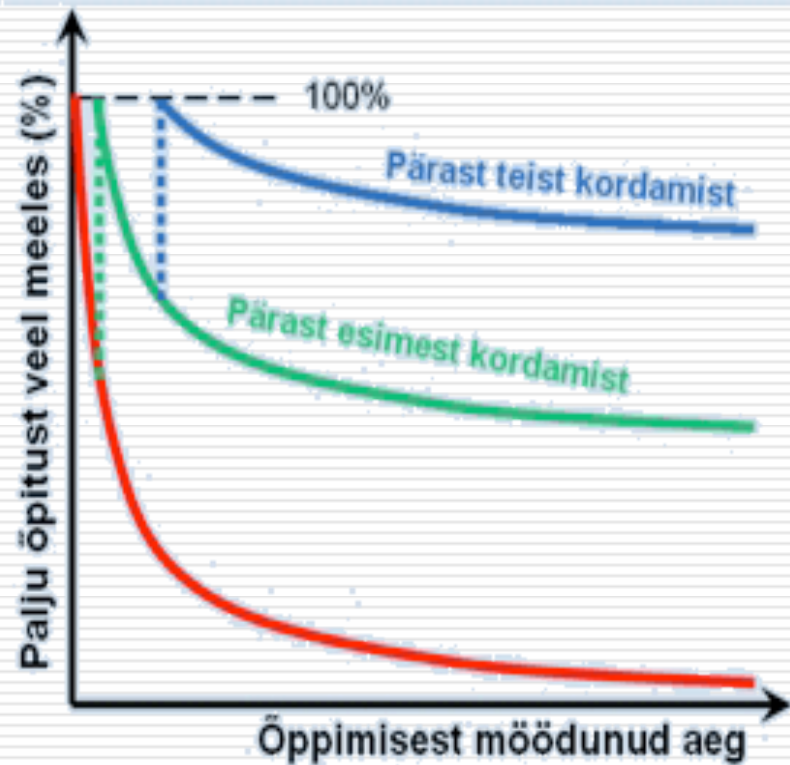
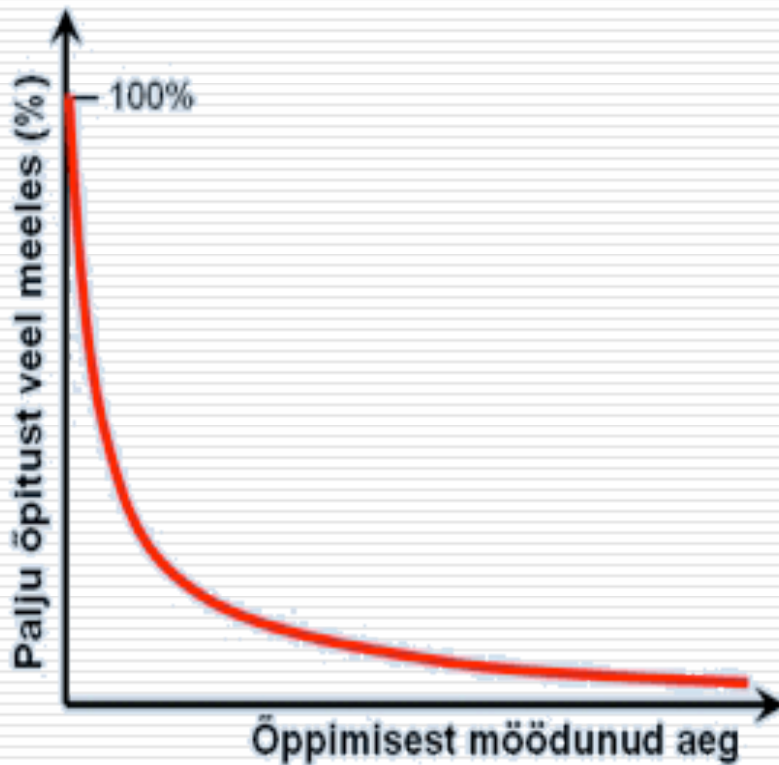
Unustamine ja kordamine

Unustamine algab kohe koos meelde-
jäamisega. Esimestel minutitel ja
tundidel on unustamine eriti kiire.

24 tunni möödudes mäletatakse alla 50%
õpitust. Hiljem unustamine aeglustub.
Unustamise vastu aitab hästi
kordamine.

Kordamine tõstab teadmised uuesti
100%-ni, kuid edasine unustamine on
juba aeglasem ja nii jääbki lõpuks
rohkem meelde

Unustamine

Pareto printsiiip

Itaalia ökonomist **Vilfredo Pareto** leidis 19. saj., et 20 % elanikkonnast omab 80 % rahalistest vahenditest. Pareto printsiiip kehtib paljude tegevuste ja eluvaldkondade kohta:

- 20 % klientidest või kaupadest annavad 80 % käibest
 - 20 % ajalehtedest sisaldavad 80 % uudiseid
 - 20 % läbirääkimistele kulutatud ajast mõjutab 80 % otsuseid
-

Aitäh kuulamast!
Aive Skuin

